

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatele **N. P.**, t. č. věznice zastoupeného JUDr. Petrem Šaštinským, advokátem, sídlem Gogolova 228/8, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2019, sp. zn. 6 Tdo 1363/2019, usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. dubna 2019, sp. zn. 6 To 166/2019 a rozsudku Okresního soudu v Mostě ze dne 11. února 2019, č. j. 5 T 41/2018-750, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu Ústí nad Labem a Okresního soudu v Mostě**, jako účastníků řízení, a **Nejvyššího státního zastupitelství**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019 sp. zn. 6 Tdo 1363/2019, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a princip presumpce neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2019 sp. zn. 6 Tdo 1363/2019, se ruší.**
- III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.**

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 90 Ústavy, čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a dále čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Ústavní soud si za účelem posouzení ústavní stížnosti vyžádal spis vedený u Okresního soudu v Mostě (dále jen „okresní soud“), ze kterého vyplývá, že stěžovatel byl rozsudkem tohoto soudu ze dne 11. 2. 2019, sp. zn. 5 T 41/2018, uznán vinným dvěma zločiny loupeže podle § 173 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), kterých se dopustil jednáním popsaným ve výroku o vině rozsudku okresního soudu pod body 1, 2 – stručně řečeno, šlo o loupežné přepadení poškozeného Š. a poškozeného K. Za tyto trestné činy byl stěžovatel podle § 173 odst. 1 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří roků. Podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 80 odst. 1 a 2 tr. zákoníku mu byl dále uložen trest vyhoštění z území České republiky na dobu pěti roků. O nároku poškozených na náhradu škody bylo rozhodnuto podle § 228 odst. 1 zákona 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“).

3. Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 29. 4. 2019, sp. zn. 6 To 166/2019, odvolání proti rozsudku okresního soudu zamítl, přičemž dospěl k závěru, že rozsudek okresního soudu netrpí vadami ani nedostatky s tím, že dokazování označil za úplné.

4. Stěžovatelovo dovolání odmítl Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu, neboť shledal, že podaným námitkám nebylo možno ani částečně přiznat relevanci ve vztahu k uplatněným dovolacím důvodům. Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí uvedl, že z důkazů, které byly provedeny před soudem prvního stupně, je možno dospět k závěru, že byl zjištěn takový skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí. K dokazování Nejvyšší soud dále uvedl, že nižší soudy dostaly zásadám trestního řízení, reagovaly na návrhy obviněného (stěžovatele) na provedení důkazů a odůvodnily, z jakých důvodů nepovažovaly další navrhované doplnění dokazování za potřebné a nutné. Nejvyšší soud zároveň uvedl, že rozhodnutí soudů nižších stupňů mohou obstát, ačkoliv k provedené rekognici *in natura* a jejímu hodnocení v rámci ostatních důkazů nelze přihlížet. K otázce dalšího znaleckému zkoumání svědka (poškozeného Š.) ve smyslu § 118 tr. řádu Nejvyšší soud uvedl, že k takovému kroku je třeba přistoupit až pokud by existovaly určité objektivní skutečnosti svědčící o tom, že svědek trpí duševní poruchou či chorobou, přičemž nestačí pouhá skutečnost, že provedení takového důkazu navrhuje obviněný nebo že ve výpovědi svědka jsou jisté rozpory či nepřesnosti, které ovšem nejsou takového rázu, že by výpověď závažným způsobem zpochybňovaly a lze je vysvětlit. K argumentaci obviněného stran možného ovlivnění alkoholem poškozených a z toho plynoucí nevěrohodnosti jejich výpovědi Nejvyšší soud uvedl, že jakkoliv se zjištěné hodnoty promile v krvi poškozených mohly zdát vysoké, je třeba na ně nahlížet v širším kontextu – je dle jeho názoru třeba vzít v úvahu, zda se jedná o pravidelné konzumenty alkoholických nápojů, kdy zpravidla dochází ke snížení míry jejich ovlivnění.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel namítá, že provedeným dokazováním nebylo jednoznačně prokázáno, že se dopustil jednání, za něž mu byl uložen trest a uvádí, že došlo k porušení zásady presumpce nevinny, z níž plyne pravidlo *in dubio pro reo*. Stěžovatel uvádí, že nebylo prokázáno mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost, že se trestné činnosti dopustil. Uvádí, že svědecké výpovědi poškozených považuje za osamocené odsuzující důkazy. Dále stěžovatel namítá, že soudy nepostupovaly v souladu s ústavními zásadami, když dle názoru stěžovatele rezignovaly na posouzení věrohodnosti svědka a dle stěžovatele nerespektovaly právní názor Ústavního soudu. Stěžovatel má za to, že napadenými rozhodnutími obecných soudů bylo zasaženo do jeho základních práv, zvláště do práva na soudní ochranu zaručeného čl. 90 Ústavy, čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a právo na presumpci nevinny, zaručené čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení

6. Ústavní soud si podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyžádal vyjádření okresního soudu, krajského soudu a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení.

7. Okresní soud uvádí, že poškozené vyslychal, měl možnost sledovat jejich reakce a chování, se zohledněním všech dostupných skutkových okolností. Dále poukazuje na skutečnost, že znalec se rovněž vyjádřil k tomu, že hladina alkoholu v krvi nemusí nutně svědka diskvalifikovat v jeho vnímání a reprodukování prožitého, neboť stres potlačuje ovlivnění alkoholem, přičemž zdůrazňuje, že „nelze tedy pouze otrocky argumentovat hladinou alkoholu naměřeného v dechu poškozených s tím, že i takto naměřené hodnoty mají individuální projevy /někdo je schopen řídit se zjištěnými téměř osmi promile, v případě jiného je podstatně menší množství alkoholu důvodem k hospitalizaci/“.

8. Krajský soud ve svém vyjádření uvádí, že se s námitkami vypořádal v rámci odůvodnění rozhodnutí o podaném odvolání.

9. Nejvyšší soud k posuzované věci odkázal na své rozhodnutí a doplnil, že rozhodnutí soudů nižších stupňů jsou odůvodněna jasně, logicky a přesvědčivě, a že neshledává libovůli při hodnocení důkazů. Dále uvedl, že „[i] při konstatování senátem Nejvyššího soudu o existenci tzv. kvazi rekognice (viz bod 16 [rozhodnutí dovolacího soudu]), musel Nejvyšší soud konstatovat, že ostatní důkazy viny obviněného prokazují“.

10. Nejvyšší státní zastupitelství opakuje, že výpovědi poškozených K. a Š. podporované rovněž vyjádřením svědka S., znaleckými posudky ale i kamerovými záznamy z místa napadení poškozeného K. svědčí správnosti závěru, že pachatelem stíhaného jednání byl právě stěžovatel. Výhrady dle Nejvyššího státního zastupitelství nelze mít ani k rozsahu provedeného dokazování.

11. Ústavní soud vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka zaslal stěžovateli k replice, stěžovatel uvedl, že dle jeho názoru nebyly v zaslaných vyjádřeních žádné skutečnosti, ke kterým by se stěžovatel nevyjádřil již ve své ústavní stížnosti.

12. Ústavní soud vyzval k vyjádření také Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem a Okresní státní zastupitelství v Mostě, která se však nevyjádřila, v důsledku čehož se dle jim poskytnutého poučení postavení vedlejšího účastníka vzdala.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost proti napadeným rozhodnutím byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla tato rozhodnutí vydána, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti – obecná východiska

14. Ústavní soud není součástí soustavy soudů, nýbrž je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 a čl. 91 odst. 1 Ústavy); není povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Jeho pravomoc podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy je založena výlučně k přezkumu toho, zda v řízení nebo rozhodnutími v něm vydanými nebyla dotčena předpisy ústavního pořádku chráněná

práva nebo svobody účastníka tohoto řízení, a zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními zásadami (zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé). Ústavněprávním požadavkem též je, aby byla soudní rozhodnutí řádně, srozumitelně a logicky odůvodněna.

15. Ústavní soud již v minulosti zdůraznil (např. v nálezu sp. zn. II. ÚS 2929/18 ze dne 6. 3. 2020), že každé trestní stíhání a z něho vzešlý trest je z povahy věci zásadním zásahem do základních práv, života a životního osudu jednotlivce, což zejména platí, je-li jednotlivci uložen několikaletý trest odnětí svobody jako např. v nyní posuzované věci. V trestním řízení tudíž nevyhnutně dochází ke střetu mezi základními právy obviněného (např. právem na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1 Listiny) a veřejným zájmem reprezentovaným pravomocí státní moci označit jednání škodlivá pro společnost a potažmo trestat pachatele takových jednání. Stručně řečeno, v trestním řízení naráží základní práva jednotlivce na donucovací moc státu. Z principu materiálního právního státu a respektu k základním právům osob proto plyne, že k tak zásadnímu zásahu státu do života a práv jednotlivce musí existovat dostatečně silné ospravedlnění [nález sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73); nález sp. zn. IV. ÚS 260/05 ze dne 17. 5. 2007 (N 86/45 SbNU 259); veškerá citovaná judikatura Ústavního soudu je dostupná též na <http://nalus.usoud.cz>]. Veřejný zájem na zjištění viny a na uložení trestu působícího jako individuální i generální prevence legitimuje omezení osobní svobody jen při řádné aplikaci hmotného i procesního trestního práva. Z hlediska materiálněprávního musí takové zakázané jednání představovat dostatečně závažnou hrozbu pro společnost jako celek a jeho jednotlivé znaky musejí být jednoznačně stanoveny zákonem. Z hlediska procesněprávního pak musí být jednoznačně zjištěno a prokázáno, že se skutek, který je předmětem obžaloby, objektivně stal, že představuje skutečně závažnou hrozbu pro společnost jako celek a že odsouzená osoba je skutečně tou, která toto jednání spáchala nebo se na jeho páchání podílela [nález sp. zn. II. ÚS 4266/16 ze dne 27. 3. 2017 (N 52/84 SbNU 603); nález sp. zn. I. ÚS 3741/11 ze dne 28. 6. 2012 (N 127/65 SbNU 645); nález sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. 6. 2006 (N 116/41 SbNU 453);].

16. K principům spravedlivého procesu patří i princip presumpce neviny, dle kterého je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla vyslovena jeho vina (čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy). Právní význam presumpce neviny spočívá v první řadě v povinnosti orgánů činných v trestním řízení hledět na toho, proti komu je vedeno trestní řízení, jako na nevinného, přičemž tato povinnost trvá až do vydání pravomocného odsuzujícího rozsudku. Jde o jednu z nejvýznamnějších ústavních záruk spravedlivého procesu v trestním řízení. Ústavní soud se v minulosti opakovaně vyjádřil, že princip presumpce neviny a z něj vyvěrající zásady a subprincipy (včetně zásady *in dubio pro reo*) vyžadují, aby to byl stát, kdo v trestním řízení nese důkazní břemeno a kdo je povinen prokázat obviněnému vinu. S výše uvedeným je nerozlučně spojena myšlenka, že existují-li jakékoliv důvodné pochybnosti právní nebo skutkové povahy, je nezbytné rozhodnout ve prospěch obviněného.

17. Podstatou principu *in dubio pro reo* je, že přetrvávají-li po provedeném dokazování důvodné pochybnosti o existenci relevantních skutkových okolností (např. o skutku, osobě pachatele nebo zavinění), jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, orgány činné v trestním řízení jsou povinny rozhodnout ve prospěch obviněného [nález sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479); nález sp. zn. II. ÚS 1975/08, uvedený výše; nález sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004 (N 26/32 SbNU 239)]. Aplikace uvedeného principu je namísto především tehdy, lze-li rozumně dospět k vícerym verzím skutkového děje nebo není možné jednoznačně se přiklonit k žádné ze skupiny odporujících si důkazů [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 137/05 ze dne 22. 3. 2006 (N 66/40 SbNU 655)]. Jakkoli

vysoký stupeň podezření není sám o sobě s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok [viz nálezn sp. zn. IV. ÚS 36/98 ze dne 13. 5. 1998 (N 54/11 SbNU 43)]. S ohledem na shora uvedené je v trestním řízení vyžadováno, aby obecné soudy dosáhly nejvyššího možného stupně jistoty, jenž lze od lidského poznání požadovat, a to přinejmenším na úrovni pravidla prokázání trestného činu bez důvodných pochybností.

18. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) to shrnuje slovy, že princip presumpce nevinny a z něho plynoucí zásada *in dubio pro reo* vyžadují, aby soudci „nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného“. Případná předpojatost soudu může být přitom dovozena nejen z výslovných vyjádření na adresu obviněného, nýbrž i ze způsobu, jakým jsou napadená rozhodnutí odůvodněna (rozsudek ESLP ve věci *Lavents proti Litvě* ze dne 28. 11. 2002 č. 58442/00, § 125 až 126; rozsudek ESLP ve věci *Melich a Beck proti České republice* ze dne 24. 7. 2008 č. 35450/04, § 49). Pakliže soudy těmto požadavkům nedostojí, poruší stěžovatelovo právo podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

19. Na jedné straně je proto nutno zdůraznit, že posouzení viny a vyměření spravedlivého trestu je věcí obecných soudů a Ústavnímu soudu nepřisluší tuto jejich činnost z hlediska „běžné“ zákonnosti a věcné správnosti hodnotit, ani kdyby se s jejich závěry neztotožňoval.

20. Na druhé straně je však nezbytné připomenout, že obecné soudy nemají při hodnocení důkazů a vyvozování skutkových zjištění absolutní, ničím neomezenou volnost. Její limity jsou vymezeny zejména základními právy dotčených osob (např. právem na spravedlivý proces nebo právem být omezen na svobodě pouze z důvodů a způsobem, který stanoví zákon) a principy vyplývajícími z ústavního pořádku (např. zákazem svévole). Dokazováním si totiž obecné soudy, resp. orgány činné v trestním řízení zajišťují skutkový podklad pro své rozhodnutí, pročež na tom, do jaké míry úplně a věrně se jim to podaří, závisí správnost a spravedlnost jejich rozhodnutí (srov. např. Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 344). Z toho důvodu musejí dodržet vysoký standard, i pokud jde o hodnocení vypovídací schopnosti a hodnověrnosti důkazů samotných, a jejich činnost podléhá, byť v značně omezené míře, ústavnímu přezkumu.

21. Ústavní soud tak opakovaně přistupuje ke kasaci rozhodnutí, v nichž nebyl důkazní postup pečlivě a úplně popsán a logicky a přesvědčivě odůvodněn [např. nálezn sp. zn. III. ÚS 463/2000 ze dne 30. 11. 2000 (N 181/20 SbNU 267); nálezn sp. zn. III. ÚS 181/2000 ze dne 23. 11. 2000 (N 175/20 SbNU 241)]. Obdobně Ústavní soud zasahuje v případech, kdy v soudním rozhodování byla učiněná skutková zjištění v extrémním rozporu s provedenými důkazy, takže výsledek dokazování se jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný [např. nálezn sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257); nálezn sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995 (N 79/4 SbNU 255); usnesení sp. zn. III. ÚS 376/03 ze dne 14. 1. 2004 (U 1/32 SbNU 451)]. Onen extrémní rozpor je dán zejména tehdy, nemají-li skutková zjištění obecných soudů žádnou obsahovou spojitost s provedenými důkazy, nebo když hodnocení důkazů v napadeném rozhodnutí zcela schází [usnesení sp. zn. III. ÚS 359/05 ze dne 23. 9. 2005 (U 22/38 SbNU 579)]. S tím je úzce spojen také zákaz deformace důkazů, tedy zákaz vyvozování takových skutkových zjištění, která z provedených důkazů při jejich rozumném a logickém zhodnocení vyplývat nemohou [nálezn sp. zn. IV. ÚS 1291/12 ze dne 7. 5. 2013 (N 77/69 SbNU 311); výše uvedený nálezn sp. zn. I. ÚS 3741/11]. Ústavní soud zformuloval zásadu, že předpokladem nálezitého a také ústavně souladného hodnocení důkazu je, aby informace z hodnoceného důkazu zůstala bez jakékoli deformace v procesu jeho hodnocení zachována a

výlučně jen jako taková se promítla do vlastního vyhodnocení jako konečného úsudku soudu [výše uvedený nález sp. zn. IV. ÚS 260/05; nález sp. zn. III. ÚS 398/97 ze dne 4. 6. 1998 (N 64/11 SbNU 125)].

Otázka pachatelství stěžovatele ve vztahu k trestnému činu loupeže ze dne 1. 6. 2018

22. Stěžovatel byl uznán vinným trestným činem loupeže, tím, že dne 1. 6. 2018 proti poškozenému J. K. užil násilí v úmyslu zmocnit se věci poškozeného. Okresní soud a krajský soud svá rozhodnutí o stěžovatelově vině za tento skutek založily na výpovědi poškozeného, rekognici *in natura*, provedené dne 3. 6. 2018, kamerovém záznamu, zachycujícím děj poblíž místa činu a na znaleckém zkoumání znalců, kteří se vyjádřili k věrohodnosti výpovědi a osobnosti poškozeného K. a k jeho zraněním. Jak vyplývá ze spisu, a jak uvádí i krajský soud v napadeném usnesení (v bodě 15), mezi natipováním osoby podle fotografií a rekognicí uplynula pouze 1 hodina, z tohoto důvodu Nejvyšší soud shledal, že tímto postupem došlo k porušení ustanovení § 104b odst. 2 tr. řádu. Proto Nejvyšší soud samotnou rekognici *in natura* posoudil jako nepřipustný důkaz, s ohledem na skutečnost, že poškozenému K. byla těsně před rekognicí předložena stěžovatelova fotografie, v rámci tipování pachatele.

23. Za této situace, jak Nejvyšší soud sám správně uvádí v bodu 18 napadeného rozhodnutí, se musel jako dovolací soud vypořádat s tím, „*zda důkazy provedené před soudem prvního stupně, aniž by byly vzaty v úvahu provedené rekognice, odůvodňují závěr, že žalované skutky se staly, tyto naplňují všechny znaky skutkové podstaty zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku a zda lze na jisto učinit závěr, že tohoto trestného činu se dopustil právě obviněný.*“ Pro zodpovězení této otázky Nejvyšší soud poukázal na skutečnost (bod 19 napadeného rozhodnutí dovolacího soudu), že rekognice provedené s poškozenými, které sice nelze použít, nemají za následek, že by soudy nemohly za důkaz považovat výpovědi poškozených, přičemž odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 675/2016 a na něj navazující rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2858/16, II. ÚS 2915/16. Následně (v bodu 20 rozhodnutí dovolacího soudu) Nejvyšší soud konstatuje, že dospěl k závěru, že byl zjištěn takový skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí. K odůvodnění tohoto závěru Nejvyšší soud (bod 20) uvádí: „*Oba poškození nezávisle na sobě jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem prvního stupně, které proběhlo s časovým odstupem několika měsíců po provedené rekognici, shodně poznali a identifikovali obviněného jako osobu, která je přepadla. Soud prvního stupně se řádně zabýval i určitými nepřesnostmi ve výpovědi poškozených, kdy stran důvěryhodnosti výpovědi poškozeného K. byl vypracován znalecký posudek, kde původ a nejistota v určitých oblastech výpovědi tohoto poškozeného je spolehlivým způsobem vysvětlena, jak je ostatně v podrobnostech rozvedeno níže a drobnými rozpory ve výpovědi poškozeného Š. (kdy v přípravném řízení uvedl, že poznává osobu obviněného na 70 % a následně u hlavního líčení již tato procenta opravil na 100), které jsou s ohledem na časový odstup v souvislosti s vývojem událostí zcela pochopitelné (viz str. 10 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně). Nutno podotknout, že výpovědi poškozených nezůstávají v rámci důkazů svědčících o vině obviněného osamoceny, ale jsou doplněny výpověďmi dalších osob (např. svědka S.), znaleckými posudky a kamerovým záznamem z místa napadení poškozeného K. [který samozřejmě musela rovněž obhajoba zpochybnit – viz níže] atd.*“

24. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud měl pochybnosti o tom, zda ve stěžovatelově věci byla respektována zásada *in dubio pro reo*, zkoumal spisový materiál, z nějž zjistil, že na kamerovém záznamu (z altánu č. p. 459 na DVD uloženém na č. l. 421) „je zachycen běžící muž, oblečený do tmavších kalhot, světlého trika s dlouhým rukávem, kdy rukávy jsou

vyhrnuty k předloktí a na nohou má světlé boty.“ Ve spisu je rovněž na č. l. 403 založena fotografie stěžovatele, který byl dne 1. 6. kontrolován hlídkou policie. Na fotografii má světlé triko s dlouhým rukávem, světlé kalhoty a světlé boty – oděv tedy částečně odpovídá zachycenému záznamu, na jiné fotografii z dalšího dne (opět na č. l. 403) oděv stěžovatele na fotografii přesně odpovídá popisu, avšak ani tak nelze podle Ústavního soudu s jistotou dospět k závěru, že osobou na kamerovém záznamu (záznam je zachycen i na fotografiích na str. 420 trestního spisu) je právě stěžovatel. Orgánům činným v trestním řízení se přes snahu, kterou jim nelze upřít, nepodařilo prokázat shodu biologických vzorků poškozeného z oblečení stěžovatele (str. 319 trestního spisu), nasazení policejního psa bylo rovněž neúspěšné (str. 305). Ze znaleckých posudků ve věci (znalecký posudek týkající se osobnosti a věrohodnosti poškozeného K. – č. l. 719 a násl., znalecký posudek vztahující se k jeho zranění – č. l. 345 a násl.) rovněž nijak nevyplývá, že by se trestné činnosti dopustil stěžovatel.

25. Se závěry Nejvyššího soudu o tom, že výpověď poškozeného K. (jako usvědčující důkaz) nezůstala osamocena, se Ústavní soud neztotožnil, neboť Nejvyšší soud svůj závěr o existenci celé řady doplňujících důkazů opírá pouze o takové důkazy, které přímo proti stěžovateli nesvědčí: výpověď poškozeného je podepřena již jen videozáznamem, který zachycuje pouze postavu běžící nedaleko místa přepadení, nikoliv tvář pachatele ani přepadení samotné. Ústavní soud dospěl rovněž k závěru, že ve stěžovatelově věci došlo k nesprávnému hodnocení důkazů, a to tím, že Nejvyšší soud konstatoval, že o vině stěžovatele svědčí výpovědi svědků, přičemž zmiňuje výslovně svědka S. Svědek S. však o stěžovateli vůbec nehovoří (vyjadřuje se k osobě svého známého poškozeného Š. a jeho výpověď představuje důkaz, týkající se věrohodnosti výpovědi poškozeného). Dále si Ústavní soud ověřil, že další svědci, kteří ve věci vypovídali, se vyjadřovali k životním poměrům stěžovatele – k platbám za ubytovnu, výplatě stěžovatele, jeho finanční situaci, placení za občerstvení na diskotéce apod. – z výpovědí však nelze dovodit, že by pachatelem trestného činu loupeže byl stěžovatel. Předkládané svědecké výpovědi (mimo výpovědi poškozených) tak dle Ústavního soudu představují spíše indicie, vysvětlující potenciální motiv stěžovatele, nikoliv však důkazy, ze kterých by bylo v tomto stadiu objasněnosti věci možné ústavně souladným způsobem dovodit stěžovatelovu vinu.

26. Ústavní soud na základě výše uvedeného dospěl k dílčímu závěru, že Nejvyšší soud založil svůj závěr o tom, že pachatelem trestného činu loupeže ze dne 1. 6. 2018, uvedené pod skutkem č. 2 napadeného rozsudku okresního soudu, byl stěžovatel, na osamoceném důkazu – tvrzení poškozeného K., že při hlavním líčení v obžalovaném poznává pachatele na 100 % (agnoskace).

27. K tomu Ústavní soud dodává, že sice připustil možnost použití agnoskace (tj. ztotožnění svědkem v hlavním líčení) jako důkazního prostředku (srov. např. usnesení sp. zn. II. ÚS 2/03, sp. zn. IV. ÚS 1335/11 či sp. zn. I. ÚS 2414/13), zároveň ale zdůraznil, že agnoskace nemá „kvalitu důkazního prostředku rekognicí“ (náleze ze dne 3. 4. 2018 sp. zn. III. ÚS 3579/17, usnesení sp. zn. III. ÚS 542/05), a proto je třeba jí přiznat tomu odpovídající důkazní sílu. Poznávající je totiž postaven do situace, v rámci které jsou účastníkům již přiřazeny určité role, přičemž nemá možnost volby z figurantů. Jestliže pak je agnoskace prováděna až poté, co jí předcházela rekognice, je její důkazní význam ještě výrazně omezenější, neboť paměťová stopa poznávajícího je v takové situaci ovlivněna dříve ukázanými osobami (či jejich fotografiemi). V posuzovaném případě je navíc třeba zohlednit, že agnoskace u hlavního líčení proběhla poté, kdy byl stěžovatel poškozenému ukázán nikoliv jednou, ale hned dvakrát v rámci úkonů přípravného řízení (rekognice podle fotografií a rekognice *in natura*). Jak uvedl Ústavní soud i v nálezu ze dne 3. 4. 2018 sp. zn. III. ÚS 3579/17, taková skutečnost ještě více zeslabuje

důkazní sílu agnoskace jakožto usvědčujícího důkazu. Ústavní soud tak dospěl k závěru, že Nejvyšší soud rozhodl ve stěžovatelově věci za nedostatečného objasnění skutkového stavu ohledně skutku, který byl stěžovateli kladen za vinu, přestože sám shledal, že klíčový důkaz ve věci je důkazem nepoužitelným. Tím porušil princip presumpce neviny, zakotvený v čl. 40 odst. 2 Listiny. Ústavní soud dodává, že v žádném případě nezpochybňuje závažnost trestné činnosti v posuzované trestní věci, zdůrazňuje však, že nelze než vyžadovat při rozhodování o vině, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí (§ 2 odst. 5 trestního řádu), a při nedosažení tohoto zákonného požadavku je nutné shledat obviněného nevinným, jakkoli pravděpodobná se jeho vina může jevit. Napadeným rozhodnutím Nejvyššího soudu došlo také k porušení práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť v posuzované věci je dán extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními uvedenými v odůvodnění jeho rozhodnutí a právními závěry z těchto zjištění vyvozenými. Za situace, kdy je závěr soudu o vině odsouzeného založen na takto oslabeném jediném důkazu, nemohl Ústavní soud aprobovat výsledek řízení a dospěl k závěru, že je na Nejvyšším soudu, aby opětovně posoudil stěžovatelovo dovolání.

Otázka pachatelství stěžovatele ve vztahu k trestnému činu loupeže ze dne 29. 4. 2018

28. Stěžovatel byl napadeným rozsudkem okresního soudu uznán vinným (skutek č. 1) trestným činem loupeže, tím, že dne 29. 4. 2018 použil násilí proti poškozenému V. Š. s úmyslem zmocnit se jeho věci. K tomu okresní soud uvádí, že s poškozeným Š. proběhla rekognice *in natura* dne 3. 7. 2018, přičemž poškozený uvádí, že si je jistý „tak na 70 %“ (str. 279 trestního spisu). Při následné agnoskaci při hlavním líčení uvádí, že si je zcela jist, že útočníkem byl stěžovatel. Dle Ústavního soudu přitom jde rovněž o osamocený důkaz o stěžovatelově vině – na místě činu se nenašly podle policejního orgánu žádné stopy, kamerový záznam z místa je podle policejního orgánu vzhledem ke špatné kvalitě jako důkaz nepoužitelný (str. 22 trestního spisu), o stěžovatelově vině nesvědčí žádný další důkaz. Byť Nejvyšší soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí hovoří o dalším svědkovi (S.), který podle jeho názoru doplňuje výpověď poškozeného, Ústavní soud zdůrazňuje, že z výpovědi tohoto svědka plyne pouze to, že se mu poškozený svěřil (viz protokol o hlavním líčení – list 628 trestního spisu) s tím, že ho někdo přepadl, že „*se to stalo v Zámeckém parku, byl sražen zezadu, pak zakleknut, útočník mu měl vzít peníze*“. Dále se tento svědek vyjadřuje k tomu, jak často pije jeho známý (poškozený) alkohol, a jak se chová i po požití značného množství alkoholu. Z výpovědi svědka S. tak vyplývá pouze skutečnost, že poškozený Š. pravidelně konzumuje alkohol, a že je schopen pravidelně vypít i „*8 piv a třeba i 5 panáků*“, svědek se vyjadřuje pouze k osobě poškozeného a neuvádí nic o tom, že se trestného činu dopustil právě stěžovatel.

29. Na tomto místě je tak třeba zodpovědět otázku, zda v případě skutku loupeže ze dne 29. 4. 2018 – přepadení poškozeného Š. – byla porušena presumpce neviny, tedy zda byla vina stěžovatele skutečně dokázána mimo rozumnou pochybnost. Ohledně tohoto skutku byla vina stěžovatele prokázána v podstatě pouze jeho výpovědí a rekognicí *in natura*, která tak představovala rozhodující důkaz viny stěžovatele. Proto se Ústavní soud zaměřil na její důkazní sílu.

30. Ústavní soud ve své judikatuře již v minulosti uvedl, jaké požadavky jsou kladeny na správný průběh rekognice (viz náleze ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13) i ke zvýšení důkazní síly rekognice (náleze ze dne 20. 6. 2017, I. ÚS 3709/16). Ústavní soud v posléze citovaném nálezu zdůraznil, že vlastní průběh úkonu má vždy v rukou orgán činný v trestním řízení. Především na něm spočívá požadavek na jeho řádné provedení a riziko snížení významu

či zmaření jeho práce při případném následném konstatování nízké důkazní síly či nepoužitelnosti neopakovatelného důkazu obecným soudem. Ústavní soud si je vědom i obtíží, které mohou policii při zajišťování zákonem stanoveného (či zvýšeného) počtu vhodných figurantů či fotografií při specifických okolnostech některých případů provázet.

31. Ústavní soud ve výše citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 3709/16 a dále v nálezu ze dne 8. 10. 2020 sp. zn. II. ÚS 2016/20 formuloval opatření, která mohou, v případě, že je rekognice rozhodujícím důkazem, tak jako v této věci, zvýšit její důkazní sílu. Ústavní soud v těchto rozhodnutích uvedl, že ke zvýšení důkazní síly prováděné rekognice vedou následující kroky:

a) Při rekognici by měla být poznávána jen jedna osoba, která by se neměla odlišovat od figurantů ani v obecných, ani ve specifických (popsaných) znacích.

b) Před rekognicí by měla být poznávající osoba doložitelně upozorněna, že se pachatel nemusí nacházet mezi předváděnými osobami.

c) Je vhodné zvážit, zda by rekognici neměla provádět osoba, která nedisponuje informací o tom, které osoby jsou figuranti a která osoba je poznávána.

d) Po provedení rekognice by měla být poznávající osoba vyslechnuta k tomu, jak si je jistá svými závěry. Je vhodné zvážit, zda by tento výslech neměla provádět osoba, která nedisponuje informací o tom, které osoby jsou figuranti a která osoba je poznávána.

e) Důkazní sílu rekognice podpoří i vyšší počet poznávaných osob (fotografií).

f) Důkazní sílu rekognice podpoří i dokumentace jejího průběhu pořízením videozáznamu.

32. V projednávané věci z protokolu o rekognici osoby dle § 104b tr. řádu a fotografické dokumentace k rekognici (str. 482 trestního spisu) vyplývá, že předmětem poznávání byla jen jedna osoba (stěžovatel), která se od figurantů ani v obecných, ani ve specifických (popsaných) znacích neodlišovala. Figuranti byli zhruba stejně vysokí, podobní, měli všichni stejný i znak specifický - černou mikinu a nasazenou kapuci. Poškozený (poznávající osoba) při rekognici vyzval stěžovatele, aby si sundal kapuci a měl možnost si jej následně prohlédnout. Po provedení rekognice byl poškozený vyslechnut k tomu, jak si je jistý svými závěry, přičemž uvedl, že si je jistý na 70 %. Ústavní soud dospěl k závěru, že pečlivým výběrem podobných figurantů orgány činné v trestním řízení podpořily důkazní sílu předmětné rekognice a že se jedná o důkaz, který může v dalším trestním řízení obstát.

33. Ústavní soud však zároveň shledal, že obecnými soudy nebyla posuzována schopnost poškozeného V. Š. vnímat okolnosti, o nichž vypovídal, a jeho schopnost zapamatovat si je, a to především v důsledku jeho ovlivnění alkoholem.

34. Okresní soud v napadeném rozsudku konstatoval, že výpověď poškozeného nevykazovala žádné rozpory. K ovlivnění svědka alkoholem uvádí, že „*znalec poukázal na fakt, že sice není znalcem v oboru alkoholémie. Je ale obecně známo, že hladinu alkoholu a její vliv na člověka nelze hodnotit v absolutních číslech, ale musí být zohledněn fakt, zda dotyčný pije pravidelně, jak alkohol toleruje*“. Z protokolu o rekognici (č. 1. 480) přitom plyne, že si poškozený Š. byl při rekognici jist jen na 70 %, v protokolu uvádí, že bylo špatné osvětlení, pachatel měl 30 – 50 let (věk stěžovatele byl o více než deset let mimo udané věkové rozmezí), uvádí, že byl pod vlivem alkoholu. Policejní hlídka poškozenému Š. naměřila těsně poté, co byl oloupen,

3,21 promile alkoholu, což představuje již vážnou otravu alkoholem. Nejvyšší soud k věrohodnosti poškozeného Š. v napadeném rozhodnutí (v bodě 25 uvedl): „V případě poškozeného Š. sice takový znalecký posudek nebyl vypracován, ale právě s ohledem na konzistentnost jeho výpovědi, jeho vystupování krátce po projednáváním protiprávním činu a obecné konstatování znalce o vlivu alkoholu v zátěžových situacích, výpověď svědka S. (shora bod 23), ani taková potřeba nevyvstala.“ Nelze však souhlasit se závěrem Nejvyššího soudu o tom, že ve výpovědi poškozeného nebyly žádné rozpory – sám poškozený uvádí v protokolu o rekognici (č. l. 480), že si je jist jen částečně, uvádí zcela odlišný věk pachatele. Zároveň měl soud přihlídnout k vysoké hodnotě naměřeného alkoholu. Tyto rozpory jsou významné z toho důvodu, že jde o jediný důkaz – Ústavní soud již v minulosti zdůraznil, že obecné soudy nemohou rezignovat na posouzení věrohodnosti výpovědi svědka, má-li taková výpověď stěžejní význam pro prokázání viny [nález ze dne 29. 4. 2008 sp. zn. I. ÚS 608/06 (N 79/49 SbNU 153) či obdobně nález ze dne 17. 12. 2007 sp. zn. I. ÚS 375/06 (N 225/47 SbNU 951)]. Skutečnost, že výpověď svědka Š. představuje jediný usvědčující důkaz označující stěžovatele jako pachatele trestné činnosti (loupežného přepadení z 29. 4. 2018) má význam pro posouzení nyní posuzované ústavní stížnosti – v souladu se zásadami spravedlivého procesu měly obecné soudy povinnost pečlivě zkoumat věrohodnost a pravdivost této klíčové svědecké výpovědi. V rámci toho měly soudy posuzovat mimo jiné a) okolnosti, které by mohly ovlivnit výpověď dotčeného svědka, b) jeho schopnost vnímat okolnosti, o nichž má vypovídat, tedy napadení poškozeného stěžovatelem, c) jeho schopnost zapamatovat si tyto okolnosti a d) jeho schopnost reprodukovat je (přiměřeně srov. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 398). Úvahy soudů stran věrohodnosti a pravdivosti tohoto klíčového důkazu by pak měly být seznatelné z odůvodnění napadených rozhodnutí. Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí nepřekonal uvedené rozpory ve výpovědi poškozeného a dostatečně neodůvodnil své závěry o jeho schopnosti vnímat okolnosti, o nichž má vypovídat, tedy napadení poškozeného stěžovatelem. Vzhledem k tomu, že výpověď poškozeného představuje jediný důkaz o vině obžalovaného, došlo k nedostatečnému objasnění skutkového stavu ohledně skutku, který byl stěžovateli kladen za vinu. Tímto postupem porušil Nejvyšší soud v napadeném rozhodnutí princip presumpce nevinny zakotvený v čl. 40 odst. 2 Listiny a v čl. 6 odst. 2 Úmluvy a z něj vyplývající princip rozhodování *in dubio pro reo*.

35. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavní stížnosti v části směřující proti rozhodnutí dovolacího soudu a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

36. Na Nejvyšším soudu nyní bude, aby se znovu zabýval podaným dovoláním, a při uvážení všech v řízení provedených a použitelných důkazů pečlivě posoudil, zda vůbec bylo bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 trestního řádu), a tedy v souladu s principem presumpce nevinny a zásadou *in dubio pro reo*, prokázáno, že se staly oba skutky, z nichž byl stěžovatel obecnými soudy uznán vinným, resp. jestliže se staly, zda pachatelem obou skutků je skutečně stěžovatel.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 5. ledna 2021

Radovan Suchánek
předseda senátu